

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יז, תשכ"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

ה ע ר ו ת

שבור חבית...

מר מ' לבנון מתחבט (ב"לשונונו לעם" קנט-קס) בתרגום המימרה האנגלית *you cannot eat the cake and have it*. נראה לי, שמה אמרו חז"ל — "שבור חבית ושמור את יינה" (ב"ב טז ע"א), או בצורה הנהוגה בימינו "אי אפשר לשבור את החבית ולשמור את יינה" — מכוון לעניין שלפנינו. כך גם ר' אלקלעי במילונו האנגלי-עברי, ערך *cake*, וכן עמיתי א' לבנסטון במילון מגידו העברי-אנגלי, ערך חבית. ר' סיוון

הערת המערכת :

אין ספק, שעניין שבירת החבית ושמירת יינה קרוב לעניין הפתגם האנגלי הנחון, וכבר קדם והביאו ישראל כהן באוצרו "זה לעומת זה" (שם פתגמים מקבילים נוספים לנושא זה).

אולם הקורא בעיון את דברי מ' לבנון ייווכח, שכוונתו הייתה להשיג בתרגומו שלושה דברים :

א. תרגום מדויק של הפתגם לפי תוכנו: הפתגם האנגלי אינו מדבר על קל קול (ש"שבירת החבית" בכלל), אלא על אכילת העוגה. בפתגם של חז"ל מדובר

על שמירת היין, לאחר שנשברה החבית, כלומר על הפסד הכלי ועל שמירת תוכו כאחד. בגמרא שם המשל אמור כנגד השטן, שאמר לו המקום "הנו (איוב) בידך אך את נפשו שמור". ואילו בפתגם הנדון מדובר על שתי הנאות — אכילתה של העוגה והחזקתה לאכילה נוספת. פתגם זה לא בא לומר "כדי שתוכל ליהנות מן האוכל, עליך לשמור את הכלי" מ"קלקול והפסד", אלא: "אין אתה יכול לאכול דבר אחד פעמיים".

ב. לשון קצרה: מי שרוצה להתאים את הפתגם התלמודי לצורכנו, צריך להוסיף עליו ולומר "אין אומרים לאדם: שבור חבית ושמור יינה"; "אי אפשר לשבור את החבית ולשמור את יינה" (כפי שמביא י' כהן), או להפכו ללשון תמיהה: "תשבור החבית ותשמור יינה?!".

ג. מ' לבנון רצה למצוא את המקביל לפועל to have שבפתגם, ומצא אותו בפועל "אחו". ה"שמירה" שבמאמר חז"ל אינה מביעה, שהשומר מחזיק את הדבר לעצמו. תרגומו של have לא הושג בכל הפוגמים המקבילים, אלא בהצעתו של לבנון בלבד.

מ"מ